

NORGES HØYESTERETT

Den 14. desember 2016 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Tønder, Normann og Bergh i

HR-2016-2533-U, (sak nr. 2016/2195), straffesak, anke over dom:

A (advokat Brynjar Nielsen Meling)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

K J E N N E L S E O G B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens dom i sak om ett tilfelle av voldtekt og ett tilfelle av seksuell omgang med barn under 14 år.
- (2) Rogaland statsadvokatembeter satt 29. januar 2016 A under tiltale ved Gulating lagmannsrett for to tiltaleposter. Tiltalen erstattet tidligere tiltalebeslutninger mot A i to saker som ble behandlet ved Jæren tingrett med to års mellomrom.
- (3) Tiltalen post I gjelder voldtekt til seksuell omgang av fornærmede B, jf. straffeloven 1902 § 192 første ledd bokstav b. Jæren tingrett avsa 21. oktober 2013 dom med slik domsslutning:
"A, født 00.00.1976, frifinnes."
- (4) Frifinnelsen omfattet også sivile krav.
- (5) Påtalemyndigheten anket til Gulating lagmannsrett, som 16. mai 2014 avsa dom hvor A ble funnet skyldig etter tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i ett år. Han ble videre dømt til å betale erstatning og oppreisning til fornærmede med til sammen 411 096 kroner.
- (6) A anket til Høyesterett, som opphevet lagmannsrettens dom i ankeutvalget ved dom 8. juli 2014, jf. Rt. 2014 side 711.

- (7) Det ble berammet ny ankeforhandling i lagmannsretten i mars 2015. Forhandlingene ble utsatt for innhenting av nye bevis.
- (8) Tiltalen post II gjelder seksuell omgang til samleie med barn under 14 år, jf. straffeloven 1902 § 195 første ledd andre straffalternativ. Tiltalebeslutning ble tatt ut i mai 2015. Forholdet fant ifølge tiltalen sted i løpet av sommeren 1999 og gjelder fornærmede C, født 00.00.1986.
- (9) Jæren tingrett avsa 15. oktober 2015 dom med slik domsslutning:
- "1. **A, født 00.00.1976, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd annet straffalternativ, som en særskilt dom i forhold til Jæren tingretts dom av 29.08.2012, jf. straffeloven § 64, til fengsel i 1 – ett – år og 2 – to – måneder, hvor fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52–54 med en prøvetid på 2 – to – år.**
- Varetekt kommer til fradrag med 1 – en – dag.**
2. **A, født 00.00.1976, dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale oppreisningserstatning til C med 100 000 – etthundretusen – kroner.**
3. **A, født 00.00.1976, dømmes til å betale sakskostnader til det offentlige med 5000 – femtusen – kroner."**
- (10) A innga fullstendig anke til Gulating lagmannsrett, og begjærte samtidig ny behandling av sivile krav. Lagmannsretten besluttet å forene ankene i de to sakene til felles ankeforhandling, og Rogaland statsadvokatembeter utferdiget, som nevnt over, én felles tiltalebeslutning for de to forholdene i januar 2016.
- (11) Det ble berammet ny ankeforhandling i lagmannsretten i februar 2016. Forhandlingene ble imidlertid utsatt som følge av aktors sykdom.
- (12) Etter ankeforhandling i september 2016 avsa Gulating lagmannsrett 6. oktober 2016 dom med slik domsslutning:
- "1. **A, født 00.00.1976, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 192 første ledd bokstav b og straffeloven (1902) § 195 første ledd annet straffalternativ, som en særskilt dom i forhold til Jæren tingretts dom av 29.08.2012, jf. straffeloven § 64, til fengsel i 2 – to – år, jf. strl. § 62 første ledd. 1 – ett – år av straffen gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf. strl. §§ 52–54.**
- Han tilkommer fradrag i straffen for utholdt varetektsfengsel med 7 – syv – dager.**
2. **A dømmes til å betale oppreisningserstatning til C med kr 100.000 – etthundretusen – innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.**
3. **A dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med kr 150.000 – etthundreogfemtusen – innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.**
4. **A dømmes å betale erstatning for lidt tap og utgifter til B med kr 706.843 – syvhundreogseksstusenåttehundreogførtitre – innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.**
5. **A dømmes til å betale menerstatning til B med kr 205.000 – tohundreogfemtusen – innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen."**
- (13) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen og straffutmålingen. I tillegg er det

begjært ny behandling av de sivile kravene. A har i korte trekk anført:

- (14) Lagmannens rettsbelæring var mangelfull idet det ikke ble gitt noen referanser til bevis som støtter tiltaltes forklaring, noe som kunne medført at lagretten fant at det forelå rimelig tvil med hensyn til skyldspørsmålet. Dette gjelder begge tiltalepostene. Feilen har også ført til at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle. Det må her ses hen til at tingretten frifant A for tiltalen post I under henvisning til flere bevis som lagmannsretten ignorerer. Videre legger lagmannsretten uriktig – og i strid med det strafferettslige klarhetskrav – til grunn at lengstestrafen for overtredelse av straffeloven 1902 § 195 første ledd andre straffalternativ er 15 år. Lagmannens rettsbelæring er dessuten uklar for så vidt gjelder de alternative skyldformer lagretten skulle vurdere under tiltalen post I. Det vises her til forsvarers notater fra rettsbelæringen. Endelig anføres at den utmålte straff er for streng, og at straffen i sin helhet skulle vært gjort betinget.
- (15) Det er nedlagt slik påstand:
- "Prinsipalt: A frifinnes.**
- Subsidiært: Gulathing lagmannsretts dom av 06.10.2016 sak nr. 14-143575AST-GULA/AVD2 oppheves."**
- (16) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle, og i korte trekk anført:
- (17) Det er ikke grunnlag for å hevde at lagmannen har fortiet viktige bevis som taler for tiltaltes uskyld. I denne sammenheng vises til at det ble stilt tilleggsspørsmål om når forholdet i tiltalen post II fant sted. Domsgrunnene er videre ikke mangelfulle, og det må legges vekt på at det tilkom nytt bevismateriale etter lagmannsrettens dom som ble opphevet. Det er sikker rett – og ikke i strid med det strafferettslige klarhetskrav – at når en straffebestemmelse setter en minstetid uten samtidig en lengstetid, så kommer lovens generelle regler om lengstetid til anvendelse. Lagmannens rettsbelæring ble ikke protokollert, og forsvarers notater kan ikke tas til inntekt for at rettsbelæringen inneholdt uriktigheter. Endelig er det tatt tilstrekkelig hensyn til sakens spesielle utvikling ved lagmannsrettens straffutmåling.
- (18) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at A ble frifunnet for tiltalen post I i tingretten, men dømt i lagmannsretten. Han har dermed ankerett for dette forholdet, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ankeretten innebærer at samtykke til ankebehandling ikke kan nektes med mindre Høyesteretts ankeutvalg enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. Avgjørelsen skal baseres på en realitetsprøving av anken innenfor rammen av utvalgets kompetanse i saken.
- (19) Etter straffeprosessloven § 306 andre ledd kan anke til Høyesterett ikke grunnes på feil ved bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Dette gjelder også i tilfeller hvor tiltalte har vært frifunnet i tingretten. Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet må etter dette avvises.
- (20) Utvalget ser først på tiltalen post I – voldtekt til seksuell omgang av B – hvor A som nevnt har ankerett.
- (21) A har gjort gjeldende at lagmannsrettens dom må oppheves som følge av saksbehandlingsfeil. Det er for det første vist til at lagmannens rettsbelæring var mangelfull når det gjelder gjennomgangen av bevisene i saken.

- (22) Ankeutvalget finner det klart at denne anførselen ikke kan føre frem, og viser til at det er sikker rett at lagmannen ikke binder lagretten for så vidt gjelder bevisbedømmelsen. Det følger videre av straffeprosessloven § 368 andre ledd at gjennomgangen av bevisene i saken skal være kort. Utvalget kan ikke se at det er holdepunkter for at lagmannens gjennomgang på dette punkt har vært mangelfull.
- (23) Videre har A gjort gjeldende at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle.
- (24) Utvalget viser til at det her dreier seg om en lagrettesak, hvor skyldspørsmålet avgjøres av lagretten uten annen begrunnelse enn henvisningen til spørsmålsskriftet. Kravene til lagmannsrettens domsgrunner i slike tilfeller er behandlet blant annet i Rt. 2011 side 172 avsnitt 29, hvor det heter:
- "Hvilke beviser domfellelsen bygger på, vil ofte fremgå av sammenhengen, men ikke alltid. For saker som har vært behandlet for ordinær meddomsrett, bestemmer straffeprosessloven § 40 femte ledd at domsgrunnene ikke bare skal inneholde en beskrivelse av hva som er funnet bevist, men at dommen også skal 'angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering', dvs. hvorfor et bestemt bevisresultat legges til grunn. Det som først og fremst kreves, er at det blir redegjort for de springende – dvs. sentrale – punkter ved bevisvurderingen, og kort angitt hva som har vært avgjørende, se Rt. 2009 side 750 avsnitt 75 og Høyesteretts dom 6. januar 2011 (HR-2011-31-A) avsnitt 11. Høyesterett har i Rt. 2009 side 750 avsnitt 76 uttalt at § 40 femte ledd 'bør anvendes analogisk for lagmannsrettens bevisvurdering under reaksjonsspørsmålet'. Samtidig er det imidlertid presisert at den omstendighet at det ikke er gitt en tilstrekkelig begrunnelse for bevisvurderingen, sjelden vil være opphevelsesgrunn. For at en mangelfull begrunnelse av bevisvurderingen skal føre til opphevelse, må sentrale punkter i denne bli stående uforklart, se Rt. 2009 side 1439 avsnitt 27 og Rt. 2009 side 1526 avsnitt 35–37."**
- (25) Lagmannsrettens dom 16. mai 2014 i nærværende sakskompleks ble, som nevnt innledningsvis, opphevet ved dom av ankeutvalget, jf. Rt. 2014 side 711. Etter utvalgets syn var sentrale punkter i lagmannsrettens bevisvurdering blitt stående uforklart. I avsnitt 11 i dommen viste utvalget til at lagmannsretten – særlig "på bakgrunn av tingrettens utførlig begrunnede frifinnelse" – hadde "en klar oppfordring til, i straffutmålingspremissene, å forklare hvorfor lagmannsretten så annerledes på fornærmedes forklaring enn tingretten".
- (26) Slik utvalget ser det, er det vesensforskjell mellom lagmannsrettens begrunnelse i dommen som ble opphevet, og begrunnelsen som er gitt i dommen som nå er til prøving. Den sentrale forskjellen mellom ting- og lagmannsrettens bevisresultat i denne saken, kan etter utvalgets syn forklares med at lagmannsretten har lagt større vekt på fornærmedes forklaring om overgrepet generelt, og mindre vekt på at fornærmede har gitt noe varierende forklaring om i hvilken rekkefølge ulike ting skjedde under overgrepet. Tingretten synes å ha lagt stor vekt på sistnevnte ved vurderingen av fornærmedes troverdighet.
- (27) Tilsvarende gjelder lagmannsrettens vektlegging av fornærmedes forklaring om at han "frøs" mens overgrepet pågikk – en forklaring som ble støttet av rettsoppnevnt sakkyndig Wenche Førland ved lagmannsrettens siste behandling. Tingretten tvilte på fornærmedes forklaring på dette punkt. Videre synes lagmannsretten å ha hatt en annen forståelse av forklaringen fra overlege Dalsrud – og har i denne sammenheng understreket at overlegen "presiserte at samtalen, som han har med pasienter ved voldtektsmottaket, ikke er ment å ha notoritet som et politiavhør". Endelig hadde lagmannsretten nå også bedre grunnlag for å vurdere As motiv bak overgrepet, idet den fikk presentert ny og mer omfattende bevisførsel om hans nettbruk, som også omfattet materiale av homoseksuell karakter.

- (28) Utvalget kan på denne bakgrunn ikke se at noen punkter i lagmannsrettens bevisvurdering er blitt stående uforklart.
- (29) A gjør – under henvisning til forsvarers egne notater fra retten – videre gjeldende at lagmannens rettsbelæring er upresis og ikke tilstrekkelig klargjørende når det gjelder lovanvendelsen.
- (30) Utvalget viser i denne sammenheng til at feil ved rettsbelæringen i utgangspunktet bare kan brukes som ankegrunn dersom rettsbelæringen er protokollert, jf. Rt. 2013 side 182 avsnitt 26. Når det ikke er gjort lydopptak eller foretatt protokollasjon av rettsbelæringen, vil en prøving av lovanvendelsen normalt måtte bygge på den begrunnelsen som den samlede lagmannsretten har gitt for straffutmålingen. Utvalget viser her til lagmannsrettens dom side 9, hvor det heter:
- "Fornærmede våknet av at tiltalte hadde seksuell omgang med ham slik han har beskrevet i retten, og lagmannsretten finner bevist ut over rimelig tvil at fornærmede rent faktisk var ute av stand til å bevege seg eller å skrike, mens [tiltalte] hadde seksuell omgang med ham ... Lagmannsretten finner videre bevist ut over enhver rimelig tvil at tiltalte handlet med forsett, i det han var klar over at fornærmede i den foreliggende situasjon var ute av stand til å motsette seg den seksuelle omgangen, og at han ikke hadde noen grunn til å tro at fornærmede samtykket til handlingen."**
- (31) Det er ikke tvilsomt at det som her er beskrevet, utgjør en straffbar overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav b. Skyldkravet er anvendt riktig.
- (32) A har også anket over straffutmålingen. Ettersom det er utmålt en samlet straff der forhold hvor domfelte har ankerett inngår, vil samtykkevurderingen under § 323 første ledd tredje punktum måtte knytte seg til lagmannsrettens straffutmåling som sådan. Høyesteretts ankeutvalg bygger på at straffeprosessloven § 344 får anvendelse ved vurderingen av om anken kan nektes fremmet – spørsmålet om anken klart ikke kan føre frem skal altså besvares ut fra om det er et åpenbart misforhold mellom utmålt straff og den straffbare handling, jf. HR-2016-1803-A avsnitt 18.
- (33) A er dømt til fengsel i to år, hvorav ett år er gjort betinget med en prøvetid på to år. Grunnlaget for dette fremgår av lagmannsrettens dom side 14–15, som utvalget viser til. Utvalget finner det klart at det ikke er tale om noe åpenbart misforhold mellom utmålt straff og den straffbare handling.
- (34) Utvalget finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at anken over tiltalen post I ikke vil føre frem. Ettersom ankeutvalget enstemmig også finner at anken over straffekravet *i sin helhet* hverken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (35) Når anken over straffekravet nektes fremmet, skal det ikke tas stilling til begjæring om ny behandling av de sivile kravene, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 434 syvende ledd.

SLUTNING :

1. Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet avvises.
2. Anken over straffekravet tillates ikke fremmet.

Kristin Normann
(sign.)

Bård Tønder
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)

Riktig utskrift: